

ENONKOSKEN KUNTA

**Vuoden 2027 talousarvioehdotuksen raami sekä
talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotus
2028–2029 laadintaohjeet**

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
2. Kuntastrategia 2026–2029 ja sen toteuttaminen.....	2
Strategian toimeenpano-ohjelma.....	3
3. Vuoden 2027 talousarvioehdotuksen raami.....	8
3.1 Yleinen taloustilanne	8
3.2 Enonkosken kunnan taloudellinen tilanne vuoden 2025 tilinpäätöksessä.....	10
4. Enonkosken kunnan talouden raami 2027	11
5. Perustelut talousarvio 2027 raamille ja yhteenveto.....	13
6. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukset	15
6.1 Toiminnan tavoitteet	15
6.2 Käyttötalouden talousarvion perusteluteksti	16
6.3 Menot.....	16
6.4 Sisäiset tilavuokrat.....	17
6.5 Muut sisäiset palvelut	17
6.6 Hanke- tai sponsorirahan käyttö.....	17
6.7 Tulot.....	17
6.8 Poistot.....	17
7. Henkilöstö.....	18
7.1 Henkilöstösuunnittelu	18
7.2 Palkat ja palkkojen laskenta	18
7.3 Osaamisen kehittäminen	18
7.4 Työhyvinvointitoiminta	19
8. Tilat.....	19
9. Investointiosa	19
9.1 Investointiehdotukset.....	19
9.2 Tilahankkeet, liikuntapaikat ja ulkoilualueet.....	20
9.3 Infrarakentaminen.....	20
9.4 Irtain omaisuus	20
9.5 Kunnan liikelaitosten investoinnit.....	21
9.6 Pysyvien vastaavien hyödykkeet.....	21

10. Erillisasiat	21
10.1 Enonkosken kunnan markkinointi- ja viestintä.....	21
10.2 Kehittämishankkeet	21
10.3 Riskienhallinta	22
10.4 Tietohallinnon kustannukset ja hankkeet.....	22
11. Talousarvion laatimisen aikataulu	22

1. Johdanto

Kuntalain (410/2015) 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Enonkosken kunnan hallintosäännön (Kunnanvaltuusto 27.5.2025 § 18) 61 § mukaan kunnanhallitus hyväksyy talousarvion suunnittelukehykset ja talousarvion laadintaohjeet. Toimielimet laativat talous- ja toimintasuunnitelmaehdotuksensa.

Valtuusto hyväksyy talousarviossa toimielimelle sitovat tehtävä- hankekohtaiset toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot, talouden tavoitteet sekä kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa talousarvioon brutto- tai nettomääräisenä.

Kuntalaki velvoittaa kuntaa huolehtimaan tulorahoituksen riittävydestä ja maksuvalmiuden säilyttämisestä. Suunnitellun toiminnan ja hankkeiden on oltava realistisia suhteessa käytettäviin varoihin. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen.

Bruttoperiaate tarkoittaa, että menot ja tulot budjetoidaan erikseen määrärahoina ja tuloarvioina. Menettely on perusteltu silloin, kun tehtävä rahoitetaan pääsääntöisesti verorahoituksella. Myös silloin, kun tehtävän menot eivät riipu siihen kohdistuvista tuloista, on bruttoperiaate ensisijainen, vaikka tulojen määrä olisi merkittävä. Nettoperiaate tarkoittaa, että talousarviossa sitovuus määrätään nettomääräisesti tulojen ja menojen erotuksena.

Täydellisyysperiaatteen mukaan talousarvioon on otettava kunnan rahan käyttö ja rahan lähteet kokonaisuudessaan. Tiedossa olevia menoja tai tuloja ei voi jättää talousarviosta pois. Täydellisyysperiaatteen mukaan myös kunnan eri tehtävien sisäiset ostot ja myynnit otetaan talousarvioon, vaikka niihin ei suoraan liittyisi rahan käyttöä.

Talousarvioasetelma muodostuu käyttötalous- ja tuloslaskelmaosasta sekä investointi- ja rahoitusosasta. Samaa rakennetta noudatetaan taloussuunnitelmassa ja tilinpäätökseen sisältyvässä talousarvion toteutumisvertailussa. Toimintaa ja taloutta suunnitellaan ja seurataan käyttötalouden, investointien, tuloslaskennan ja rahoituksen näkökulmista.

Käyttötalousosassa asetetaan palvelutavoitteet ja budjetoidaan niiden järjestämisen

vaatimat menot ja tulot. Investointiosassa budjetoidaan rakennusten, kiinteiden rakenteiden ja kaluston hankinta, rahoitusosuudet ja omaisuuden myynti. Tuloslaskelmaosassa osoitetaan tulo-rahoituksen riittävyys käyttömenoihin ja poistoihin. Rahoitusosassa osoitetaan yhteenvedona rahan lähteet ja käyttö.

Vuoden 2027 talousarvion laatimisoheissa annetaan käyttötalousmenoille ja investointitasolle euromääräinen raami vuodelle 2027. Kuntastrategia on kunnan keskeisin toimintaa ja johtamista ohjaava asiakirja, jonka toteuttamisen ja seurannan keskeinen väline on talousarvio ja taloussuunnitelma.

2. Kuntastrategia 2026–2029 ja sen toteuttaminen

Kuntalain 7 luvun 37 §:n mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista.

Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon:

- 1) kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen
- 2) palvelujen järjestäminen ja tuottaminen
- 3) kunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet
- 4) omistajapolitiikka
- 5) henkilöstöpolitiikka
- 6) kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet
- 7) elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen.

Enonkosken kunnan kuntastrategia 2026–2029 on hyväksytty valtuuston kokouksessa 16.12.2025 (§ 69). Kuntastrategia ohjaa talousarvion 2026 valmistelua. Toimielinten tulee toteuttaa strategian tavoitteita toimintasuunnitelmaa ja tulosbudjettia hyväksyessään.

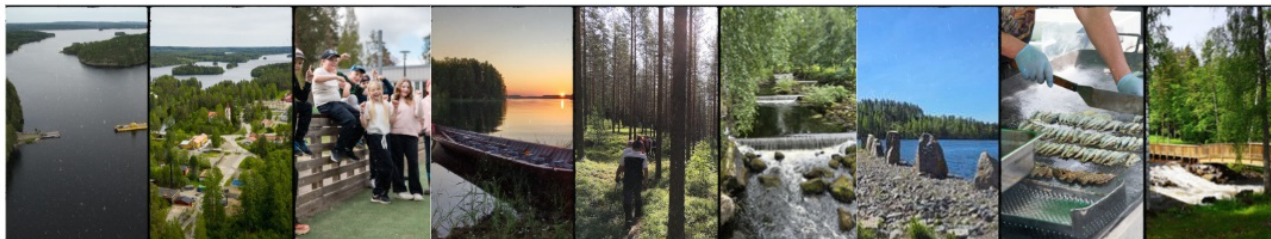
Enonkosken kunnan kuntastrategia 2026-2029

Liikuttavan onnellinen

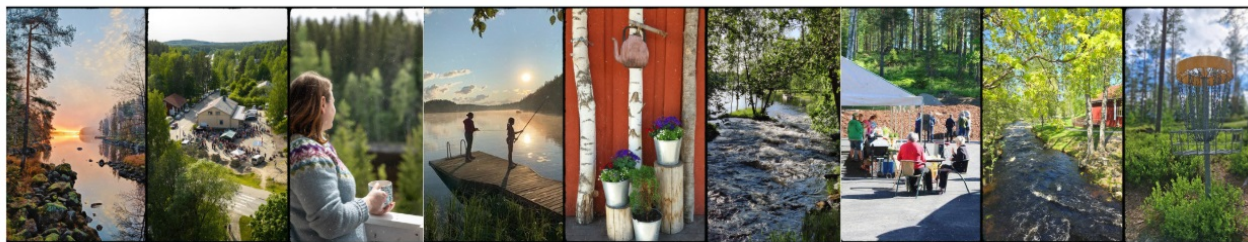
Ideoimme yhdessä Enonkoski kutsuu Tervetuloa Enonkoskelle! Vaalimme elinvoimaamme, rikasta tapahtumatarjontaamme sekä tiedotamme aktiivisesti tapahtumistamme ja käytökohteistamme. Aktiivisuutta, turvallisuutta ja elinvoimaa painottava kuntabrandimme näkyy, kuuluu ja kutsuu mukaan niin kuntalaisia, vapaa-ajan asukkaita kuin kunnassa vierailijaa. Panostamme kuntalaisten hyvinvointiin. Enonkoskella on hyvät elämän edellytykset.	Olemme luotettavia Aktiiviset kuntalaiset Kun kuntalaisella menee hyvin, kunnalla menee hyvin! Tuemme yhdistyksiä ja yhteisöjä toiminnassaan ja tapahtumien järjestämisessä. Luomme uusia toimintatapoja, -mahdollisuuksia sekä kehitämme hankkeita toimeliaisuuden lisäämiseksi. Mahdollistamme osallistumisen, liikkumisen ja harrastamisen sekä haluamme olla saavutettavissa kaikille. Täällä on tilaa luovuudelle - voit tulla osallistumaan läheltä ja kauempana.	Teemme yhteistyötä Hyvät elämän edellytykset Toimintamme Enonkosken kunnassa on määrätietoista ja tavoitteellista. Tunnistamme vahvuutemme ja huolehdimme tasapainoisesta kuntataloudesta jotta itsenäisyytemme säilyy jatkossakin. Arvostamme luontoamme, alkutuotantoa ja monipuolista yrittäjyyttä. Kannustamme yrittämiseen ja tarjoamme siihen apua. Maailman ja olosuhteiden muutuksessa uudistamme palvelujamme. Teemme yhteistyötä ja osallistumme alueellisiin sekä valtakunnallisiin verkostoihin, jotta kuntalaisemme voivat ja elävät hyvin. Enonkoski näkyy ja kuuluu! Vaalimme rikasta historiaamme ja kulttuuriperintöämme sekä viestimme siitä muille. Saimaan saaristokuntamme kohteet houkuttelevat matkailijoita ja yrittäjiä, joista pidämme hyvää huolta. Tahdomme pysyä edelleen turvallisena, rauhallisena ja viihtyisenä ympäristönä asukkaiden, yrittäjien ja vapaa-ajan viettäjäni iloksi ja lisäämiseksi. Olemme tunnettu tapahtumistamme ja kehitämme tapahtumatarjontaa sekä yhteistyötä edelleen. Oppiminen ja koulutus Takaamme kaikille avoimet, tasa-arvoiset ja laadukkaat sivistyspalvelut sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet kunnassamme. Varhaiskasvatus, koulu, nuorisotyö ja kirjasto ovat tunnettuja hyvästä laadustaan ja panostamme niihin jatkossakin. Tarjoamme mahdollisuuden pysyä kiinni nykyajan tekniikassa ja digitaaloissa.
---	--	---

Strategian toimeenpano-ohjelma

ENONKOSKEN KUNTA STRATEGIASTA JOHDETUT, VALTUUSTOTASON 2026-2029
KÄRKITAVOITTEET, TOIMENPITEET, MITTARIT JA TAVOITETASOT

PÄÄMÄÄRÄ/TAVOITE	KEINOT/TOIMENPITEET	MITTARI JA TAVOITETASO	ARVIOINTI
ENONKOSKI KUTSUU -rikas tapahtumatarjonta -aktiivinen tiedotus tapahtumista ja käyntikohteista -kuntabrändin näkyvyys -kuntalaisten hyvinvointi	Viestintä ja markkinointi on tavoitteellisella ja ajantasaista kunnan tärkeimpien viestintäkanavien kautta (www-, FB- ja Instagram-sivut).	Mittari: Somealustojen analytiikka (julkaisujen tavoitettavuus, seuraajamäärien kehitys). Tavoitetaso: Seuraajat ja julkaisujen määrä pysyvät samalla tasolla tai nousevat.	
	Kunta tekee yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa lapsiperheiden arjen tukemisessa.	Mittari: Etelä-Savon perhekeskustoiminnan mallin mukainen toiminta Tavoitetaso: Enonkoskella toimii perhekeskusmallin mukainen avoin kohtaamispaikka lapsiperheille ja nuorille.	
	Kunta tekee tiivistä yhteistyötä Savonlinnan seudun työllisyysalueen ja hyvinvointialueen kanssa.	Mittari: Työttömyystilasto (% osuus työvoimasta). Tavoitetaso: Työttömyys-% pysyy alle maakunnan keskiarvon.	

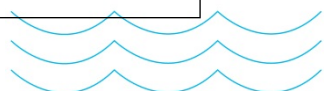

PÄÄMÄÄRÄ/TAVOITE	KEINOT/TOIMENPITEET	MITTARI JA TAVOITETASO	ARVIOINTI
AKTIIVISET KUNTALAISET -yhdistysten ja yhteisöjen tukeminen -hanketyö -osallistumisen, liikkumisen ja harrastamisen tukeminen	Osallistumme hankkeeseen/hankkeisiin, jotka tukevat kuntastrategiassa asetettuja tavoitteita, kuten elinvoiman kasvattamista, yhteistyötä, hyvinvoinnin edistämistä tai taloudellisuutta.	Mittari: Hankkeiden lukumäärä ja mahdolliset hankkeista saatavat tulokset (hankekohtaiset mittarit) Tavoitetaso: Osallistumme valtuustokauden aikana vähintään yhteen omaan tai yhteishankkeeseen, joka tukee kuntastrategiaa ja/tai kunnan kehittämistä.	
	Kunta huolehtii kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä tarjoamalla hyvät sekä saavutettavat liikuntapalvelut ja -paikat.	Mittari: Liikuntapalvelujen maksut kuntalaisille sekä liikuntapaikkojen toimivuus/turvallisuus. Tavoitetaso: Maksuttomia liikuntapalveluja on tarjolla kuntalaisille ikään ja terveyteen katsomatta. Liikuntapaikat pidetään kunnossa.	

PÄÄMÄÄRÄ/TAVOITE	KEINOT/TOIMENPITEET	MITTARI JA TAVOITETASO	ARVIOINTI
HYVÄT ELÄMÄN EDELLYTYKSET -määrätietoinen ja tavoitteellinen toiminta -kuntatalouden tasapaino -luontoarvot, alkutuotanto ja monipuolinen yrittäjyys -palvelujen uudistaminen -yhteistyö ja verkostoituminen	Teemme kuntana sen, mitä lupaamme. Toiminta kunnassa on ammattitaitoista ja läpinäkyvää. Päätöksenteko on johdonmukaista ja perusteltua sekä vastuullista. Kunnassa ollaan avoimia tulevaisuudelle sekä uusille ideoille ja kokeiluille. Pyrimme omilla periaatteillamme ja toimintatavoillamme rakentamaan yhdenvertaista, kunnioittavaa ja avointa ilmapiiriä ja keskustelua. Kehitämme toimintaamme huomioiden eri väestöryhmät.	Mittari 1: Lapsivaikutusten arviointi. Tavoitetaso 1: Lapsivaikutusten arviointia tehdään systemaattisesti ja arviointi huomioidaan päätöksenteossa.	
	Kysymme ja hyödynnämme asukkaiden mielipiteitä kunnan palvelutuotannosta ja kehittämisestä.	Mittari: Kuntalaiskysely kerran vuodessa sähköisenä ja lomakekyselynä. Tavoitetaso: Tulokset pysyvät edellisen vuoden tasolla tai kohenevat.	
	Vaikutamme aktiivisesti kansallisen ja seudullisen tason suunnittelussa ja päätöksenteossa. Vahvistamme yhteistyötä kuntien, hyvinvointialueen, oppilaitosten ja eri yhteisöjen kanssa.	Mittari: Osallistuminen kuntien, hyvinvointialueiden, oppilaitosten ja eri yhteisöjen yhteistyöverkostoihin. Tavoitetaso: Eri yhteistyötahoverkostojen kanssa tapaamisia järjestetään vähintään kerran vuodessa tai tarpeen mukaan eri teemojen mukaisesti.	
	Varmistamme henkilöstön saatavuuden, kehittymisen ja työhyvinvoinnin. Tarjoamme houkuttelevan ja viihtyisän työpaikan, sekä olemme kilpailukykyinen työnantaja.	Mittari: Henkilöstön työhyvinvointikysely ja täydenniskoulutuksen tilastot. Tavoitetaso: Henkilöstön työhyvinvointikyselyn	

		tulokset pysyvät hyvinä tai kohenevat. Henkilöstö osallistuu täydennyskoulutukseen vähintään 2 pv/työntekijä/vuosi.	
	Edistämme yritystoimintaa yhteistyössä mm. Itä-Savon uusyrityskeskuksen, koulutuskuntayhtymän ja paikallisen yrittäjäjärjestön kanssa. Yrittäjille on tarjolla neuvontaa ja tukea, yrittäjäkoulutuksia ja -valmennuksia, alueellisia tapahtumia ja tilaisuuksia. Kunta mahdollistaa ja tukee nykyisten ja uusien yrittäjien toimintaedellytyksiä mm. päätöksenteossa ja kaavoituksessa. Eikä em. heikennetä alkutuotannon toimintaedellytyksiä.	Mittari: Yritystilastot ja yritysten ja kunnan välisten tapaamisten tilastot. Tavoitetaso: Aloittaneiden/lopettaneiden yritysten suhde on positiivinen. Kunnan ja yritysten tapaamiset vähintään kaksi kertaa vuodessa. Mittari 1: Elinkeino vaikutusten arviointi. Tavoitetaso: Elinkeino vaikutusten arviointia tehdään systemaattisesti ja arviointi huomioidaan päätöksenteossa, erityisesti koskien alkutuotantoa ja metsätaloutta.	
	Huolehdimme jatkossakin kunnan talouden tasapainosta, jolla mahdollistamme laadukkaan palvelutuotannon ja strategian toteuttamisen.	Mittari: Kunnan talousarvio ja tilinpäätös. Tavoitetaso: Kuntatalous on tasapainossa.	
	Kuntamme elinvoima, vetovoima ja pitovoima vahvistuu.	Mittari: EVP-indeksi (elinvoima, vetovoima, pitovoima-indeksi). Tavoitetaso: EVP-kokonaisindeksin tavoite on nykytaso (38,5) tai parempi.	

PÄÄMÄÄRÄ/TAVOITE	KEINOT/TOIMENPITEET	MITTARI JA TAVOITETASO	ARVIOINTI
ENONKOSKI NÄKY Y JA KUULUU -rikas historia ja kulttuuriperintö -matkailu ja yrittäjyys ovat vahvoja -turvallinen, rauhallinen ja viihtyisä asuin ympäristö -runsas tapahtumatarjonta	Kunta tekee tiivistä yhteistyötä Savonlinnan Seudun Matkailu Oy:n kanssa.	Mittari: Matkailua edistävien hankkeiden lukumäärä. Tavoitetaso: Olemme mukana vähintään kahdessa paikallisessa, alueellisessa tai seudullisessa matkailua edistävässä hankkeessa.	
	Luomme edellytykset turvalliselle, saavutettavalle ja viihtyisälle asuin ympäristölle.	Mittari: Väestötilasto. Tavoitetaso: Nettoväestömuutto pysyy tasapainossa tai on positiivinen.	

PÄÄMÄÄRÄ/TAVOITE	KEINOT/TOIMENPITEET	MITTARI JA TAVOITETASO	ARVIOINTI
OPPIMINEN JA KOULUTUS -avoimet, tasa-arvoiset ja laadukkaat sivistyspalvelut -elinikäinen oppiminen -varhaiskasvatukseen, kouluun, nuorisotyöhön ja kirjastoon panostaminen - nykyajan teknologia ja digitaidot	Edistämme elinikäisen oppimisen kulttuuria, joka innostaa asukkaita kehittämään itseään ja liittymään osaksi yhteisöä. Oppimisympäristömme ovat turvallisista ja terveellisiä.	Mittari: Oppimisympäristön ja liikuntapaikkojen tarkastamiset, korjaukset, poikkeamat-systemaattinen raportointi. Tavoitetaso: Oppimisympäristöt ja liikuntapaikat pidetään turvallisena ja terveellisenä toteuttamalla huolto- ja	

		korjaustoimenpiteet säännöllisesti.	
	Ajantasaistamme ja kehitämme sähköisiä palveluita. Digitaalisuus on luonteva osa oppimis- ja työympäristöjämme.	Mittari: Perusopetuksen oppilaiden tietotekniset valmiudet. Tavoitetaso: Perusopetuksen oppilailla on valmiudet käyttää verkko- ja pilvipalveluita sekä tekoälyä vastuullisesti ja tietoturvallisesti.	
	Olemme vahva sivistyskunta, jossa varhaiskasvatus, opetus ja koulutus, kirjasto ja nuorisotyö ovat arvostettuja.	Mittari 1: Varhaiskasvatuksen asiakaskysely. Tavoitetaso 1: Varhaiskasvatuksen asiakaskyselyn tulokset pysyvät nykyisellä tasolla tai kohenevat. Mittari 2: Perusopetuksen seudullinen arviointikysely (kahden vuoden välein). Tavoitetaso 2: Perusopetuksen seudullisen arviointikyselyn tulokset pysyvät nykyisellä tasolla tai kohenevat.	

3. Vuoden 2027 talousarvioehdotuksen raami

3.1 Yleinen taloustilanne

Analyysi yleisestä taloustilanteesta perustuu valtiovarainministeriön kesäkuussa 2026 julkaisemaan taloudelliseen katsaukseen (VM:n julkaisuja – 2026:25). Julkaisu kokonaisuudessaan löytyy <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/53119f62-1cf7-48ae-bf59-f42d03eed214/content>

Suomen talous on toipumassa pitkän heikon jakson jälkeen, mutta toipumista varjostavat edelleen Lähi-idän kriisi, korkeampi öljyn hinta sekä talousnäkymiin liittyvä epävarmuus. Talouskasvu on alkuvuonna ollut odotettua vahvempaa, mutta osa kasvusta liittyy tilapäisiin tekijöihin ja antaa talouden kasvun vahvistumisesta liian optimistisen kuvan. Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 0,8 prosenttia vuonna 2026, 1,6 prosenttia vuonna 2027 ja 1,7 prosenttia vuonna 2028.

Ennusteessa oletetaan, öljyn futuurihintoihin perustuen, että Lähi-idän kriisi rauhoittuu loppuvuotta kohden. Öljyn hinta jää kuitenkin koholle ja keskuspankit nostavat korkoja tänä vuonna. Talouden kehitykseen liittyy huomattavaa epävarmuutta. Pitkittyvä kriisi voisi nostaa öljyn hintaa ja korkoja nykyistä enemmän sekä hidastaa maailmantalouden ja Suomen talouden kasvua selvästi ennustettua enemmän.

Suomen vienti on kehittynyt suhteellisen hyvin ottaen huomioon Yhdysvaltojen tullipolitiikan, Lähi-idän kriisin sekä geopoliittisen epävarmuuden. Vienti on ollut selvässä kasvussa ja kasvun odotetaan jatkuvan. Nettoviennin vaikutus talouskasvuun jää kuitenkin negatiiviseksi, koska tuonti kasvaa vientiä nopeammin erityisesti hävittäjähankintojen ja muiden investointien edellyttämän tuonnin vuoksi.

Öljyn hinnan ja korkojen nousu heikentävät kotitalouksien ostovoimaa. Inflaatio pysyy kuitenkin kansainvälisesti vertaillen maltillisena. Kuluttajahintojen arvioidaan nousevan keskimäärin 2,0 prosenttia vuonna 2026. Hintapaineet energian ulkopuolella ovat edelleen melko vähäisiä, eikä inflaation odoteta kiihtyvän Suomessa laaja-alaisesti.

Kotitalouksien tulokehitys on varsin suotuisaa. Ansiotason nousu nopeutuu melko korkeiden sopimuskorotusten myötä, ja ansiotuloverotuksen kevennykset kasvattavat käytettävissä olevia tuloja. Kotitalouksilla olisi lisäksi keskimäärin mahdollisuus lisätä kulutustaan nykyistä enemmän, mutta epävarmuus talousnäkymistä ylläpitää varovaisuutta ja korkeaa säästämisastetta. Yksityisen kulutuksen ennustetaan kasvavan 0,8 prosenttia vuonna 2026 ja kasvun vahvistuvan seuraavina vuosina.

Investoinnit kasvavat voimakkaasti vuonna 2026. Kasvua selittävät erityisesti hävittäjähankinnat, jotka näkyvät julkisissa investoinneissa. Koska hävittäjät ovat tuontia, niiden vaikutus kotimaiseen tuotantoon ja BKT:n kasvuun jää rajalliseksi. Investointien kasvua tukevat myös energia- ja teknologiasiirtymään liittyvät hankkeet, datakeskusrakentaminen sekä aineettomat investoinnit. Kone- ja laiteinvestoinnit ovat pysyneet hyvällä tasolla.

Rakentamisen näkymät ovat kaksijakoiset. Toimitilarakentaminen kasvaa ja datakeskushankkeet ovat lisänneet reippaasti rakennuslupia. Sen sijaan asuntorakentamisen käänne viivästyy edelleen. Asuntojen hinnat ovat jatkaneet laskuaan, asuntokauppa on heikentynyt uudelleen ja ostoaiheet ovat vähäisiä. Korkojen nousu ja epävarmuus ovat heikentäneet markkinatilannetta uudelleen. Asuntorakentamisen arvioidaan supistuvan vielä hieman vuonna 2026 ja kääntyvän kasvuun vasta vuonna 2027.

Työmarkkinoiden kehitys on ollut odotettua heikompaa. Työllisten määrä on alkanut alentua uudelleen ja työttömyys on kasvanut ennustettua enemmän. Huolestuttavaa on erityisesti vakituisten ja kokoaikaisten työpaikkojen väheneminen yksityisellä sektorilla. Työttömyysaste nousee 10,4 prosenttiin vuonna 2026 ja pysyy edelleen korkeana koko ennustejakson ajan.

Talouskasvun vahvistumisen odotetaan kääntävän työllisyyden nousuun vuonna 2027, mutta työmarkkinat elpyvät hitaasti. Työllisyysaste pysyy 75,6 prosentissa vuonna 2026 ja alkaa kohentua vasta ennustejakson myöhempinä vuosina.

Julkisen talouden tilanne pysyy heikkona suhdanteen kohenemisesta huolimatta. Julkisyhteisöjen alijäämä heikkenee tänä vuonna 4,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen erityisesti investointimenojen kasvun myötä. Taloussuhdanteen piristyminen kasvattaa välillisiä verotuloja, mutta toistaiseksi vaisu työllisyyskehitys hidastaa ansiotuloverotulojen kasvua ja pitää työttömyysmenojen tason korkeana. Lähi-idän kriisin aiheuttama korkotason nousu kasvattaa korkomenoja koko ennustejaksolla.

Vuonna 2027 alijäämä syvenee 4,6 prosenttiin, kun erityisesti paikallishallinnon alijäämä kasvaa. Pitkällä aikavälillä rahoitusasema ei kohene: puolustus- ja korkomenojen kasvu sekä talouden maltillinen kasvu pitävät sen 4,5 prosentissa suhteessa BKT:hen vielä vuonna 2030.

Paikallishallinnon menoja kasvattavat ja alijäämää ylläpitävät ennustejaksolla pääasiassa hintojen ja palkkojen nopea nousu. Hyvinvointialueiden rahoitusasema pysyy likimain tasapainossa tänä vuonna, mutta heikkenee vuodesta 2027 lähtien menojen kasvaessa rahoitusta nopeammin. Paikallishallinnon yhteenlaskettu alijäämä pysyy ennustejaksolla vakaana, sillä kuntahallinnon rahoitusasema kohenee hiljalleen verotulojen vahvistuessa ja määräaikaisten valtionosuusleikkausten päättyessä.

Lähi-idän kriisin pitkittyminen ja sen myötä kasvavat hintapaineet voisivat kasvattaa julkisyhteisöjen menoja ennustettua enemmän. Talouden epävarmuuden jatkuminen voisi viivästyttää työllisyystilanteen parantumista, mikä pitäisi työttömyysmenot korkealla tasolla ennustettua pitempään. Lisäksi kriisin pitkittyminen voisi heikentää rahamarkkinoiden tuottoja, mikä heikentäisi erityisesti työeläkerahastojen ylijäämien kehitystä suhteessa ennustettuun.

3.2 Enonkosken kunnan taloudellinen tilanne vuoden 2025 tilinpäätöksessä

Enonkosken kunta teki vuonna 2025 ylijäämäisen tuloksen. Tulos oli 196 920 euroa (+ 487 599 euroa v. 2024) ylijäämäinen. Vuosikate heikkeni hieman edellisestä vuodesta olleen 856 424 euroa (1 138 432 euroa v. 2024) ja vuosipoistot olivat – 659 504 euroa. Tunnusluku 2025 vuosikate/poistot on 129,9 % (175,2 % vuonna 2024). Vuosikate osoittaa sen tulorahoituksen, joka juoksevien menojen maksamisen jälkeen jää jäljelle käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainojen lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että tulorahoitus on riittävä, jos vuosikate on vähintään käyttöomaisuuden poistojen suuruinen.

Käyttötaloudessa toimintakate alittui, toteuman ollessa 91,7 % (88,0 % vuonna 2024). Toimintatuotoissa toteuma oli 96,5 % (sisäiset ja ulkoiset). Myyntituottoja kertyi 179 047 euroa budjetoitua vähemmän ja maksutuottoja 20 392 euroa budjetoitua vähemmän. Tukia ja avustuksia kertyi puolestaan 67 773 euroa budjetoitua enemmän, joista muita tukia ja avustuksia 56 782 euroa (sisältäen mm. eri hankkeista saadut korvaukset) budjetoitua enemmän ja työllistämistukea puolestaan 10 991 euroa, jota ei ollut budjetoitu. Muita toimintatuottoja kertyi 23 374 euroa budjetoitua enemmän.

Menopuolella toimintakulut alittuivat 505 515 eurolla, joka muodostui mm. henkilöstökuluja toteutui 75 296 euroa budjetoitua vähemmän, palvelujen ostoihin käytettiin 227 460 euroa

talousarviota vähemmän, joka muodostui mm. asiantuntijapalvelujen ostoja toteutui 54 730 euroa vähemmän, puhtaanapito- ja pesupalvelut toteutuivat 35 784 euroa vähemmän, rakennusten rakentamis- ja kunnossapitopalvelut alittuivat 44 600 euroa sekä muut yhteistoimintaosuudet toteutuivat 135 359 euroa vähemmän. Sen sijaan muut palvelut toteutuivat 53 970 euroa budjetoitua suurempana sekä matkustus- ja kuljetuspalvelut ylittivät 15 742 euroa budjetoidusta.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat toteutuivat 47 969 euroa budjetoitua vähemmän ja muut toimintakulut toteutuivat 155 101 euroa budjetoitua vähemmän.

Verotuloja kertyi 111 557 euroa talousarvioon nähden enemmän eli yhteensä 2 945 557 euroa ja valtionosuuksia tuli 50 387 euroa talousarviota enemmän, yhteensä 2 087 331 euroa. Rahoitustuottoja toteutui 63 956 euroa budjetoitua vähemmän. Ylijäämäisen tilikauden tuloksen jälkeen kunnan kumulatiivinen taseylijäämä on noin 10,3 miljoonaa euroa (10,1 miljoonaa euroa vuonna 2024).

Enonkosken kunnan investointien määrä vuonna 2025 oli nettosummaltaan 483 802 euroa. Investointimäärärahoihin tehtiin muutoksia mm. jäteveden puhdistamon automaation uusimiseen ja alumiinisulfaatti annosteluruuvien uusimiseen sekä nuorisotila Koskipirtin kiinteistön purku- ja korjaustöiden toteuttamiseen. Lisäksi investointimäärärahoihin tehtiin muutos, jossa liikuntatalon pesuhuoneiden putki- ja pintaremonttiin varattujen investointimäärärahaa käytetään rakennuksen tarkempaan kuntotarkastukseen sekä päiväkodin IV-koneisiin sekä vanhustentalojen salaojituksen uudistukseen. Merkittävimmät investoinnit v. 2025 olivat alakoulun katon maalaus, Vellamon lattioiden ja salaojien uusiminen sekä jäteveden puhdistamoon liittyvät investoinnit.

4. Enonkosken kunnan talouden raami 2027

Enonkosken kunnan vuoden 2027 talousarvion raami ja taloussuunnitelma 2028–2029 perustuu kuntastrategiaan ja 16.12.2025 valtuuston hyväksymään vuoden 2026 talousarvioon sekä taloussuunnitelmaan 2027–2028.

Enonkosken kunnan kokonaisväestömäärä vuonna 2016 oli 1 453 henkilöä, 2025–2026 vuodenvaihteessa 1 273 henkilöä ja kesäkuussa 2026 väestömäärä oli 1 270 henkilöä. Tammi-kesäkuun 2026 välillä kuntaan syntyi kolme lasta, kuolleita oli 14 henkilöä, kuntaan muutti 33 henkilöä, kunnasta muutti pois 24 henkilöä – kokonaisväestömäärän muutos oli – 3 henkilöä eli -0,2 %. Vuonna 2025 väestöosuudet ikäluokittain Enonkoskella olivat 0–14-vuotiaita 150 henkilöä (11,8 %), 15–64-vuotiaita 609 henkilöä (47,8 %) ja yli 65-vuotiaita 514 henkilöä (40,4 %).

Tilastokeskuksen väestöennuste syksyltä 2024 ennakoi, että väestömäärä vuonna 2030 Enonkoskella olisi 1 245 asukasta, vuonna 2040 asukkaita olisi 1 167, mikäli väestökehitys jatkuu nykyisellään.

Kuntien rahoitusjärjestelmä koostuu kuntien omista tuloista ja valtion rahoituksesta. Tärkeimpiä tulolähteitä ovat verotulot ja valtionosuudet. Valtionosuuksien tarkoituksena on taata kuntien vastuulla olevien julkisten palvelujen saatavuus koko maassa.

Kuntien verotulojen ennustekehikko on Kuntaliiton yhteistyössä valtiovarainministeriön ja Verohallinnon kanssa laatima ennuste koko maan kuntien verotulojen kehityksestä. Veroennustekehikkoa päivitetään noin 3–5 kertaa vuodessa. Viimeisin Kuntaliiton kuntakohtainen veroennustekehikko on päivitetty kesäkuussa 2026. Veroennuste päivitetään seuraavan kerran budjettiriihen jälkeen lokakuun alussa.

Kuntaliiton veroennusteesta käy ilmi, että kunnallisveroennuste 2026–2030 koko maan tasolla muuttui hyvin vähän toukokuun arvioista. Kuntakohtaiset ennusteet sitä vastoin muuttuivat enemmän, molempiin suuntiin. Muutokset johtuvat pääosin valmistuvan verotuksen 2025 ennakkotiedoista. Verovuoden 2025 maksettava kunnallisvero ja marraskuun maksuunpanotilitys perustuvat Verohallinnon ennakkotietoon. Tarkentunut tieto valmistuvasta verotuksesta vaikuttaa osaltaan myös tulevien vuosien kehitysarvioihin.

Yhteisöjen ennakkoerot ovat toukokuuhun asti kehittyneet ennusteen mukaisesti ja näin ollen ei tehty muutoksia kuluvan vuoden yhteisöveron arvioituihin kertymiin. Yhteisöveroennuste vuosille 2027–2030 paranee hieman toukokuun varovaisesta arviosta. Valtiovarainministeriön makroennuste parani keväästä, jonka seurauksena myös veroennustekehikon arviot vastaavasti kohentuivat hieman.

Hallitus päätti puoliväliriihessä alentaa yhteisöverokantaa kahdella prosenttiyksiköllä (20 % → 18 %) verovuodesta 2027 alkaen. Verokannan pienentäminen alentaa yhteisöveron tuottoa arviolta noin -830 miljoonalla eurolla, josta kuntaryhmän osuus on noin -190 miljoonaa euroa. Hallitusohjelman mukaisesti veroperusteisiin tehtävät muutosten vaikutukset kompensoidaan kunnille. Yhteisöveron muutokset kompensoidaan ryhmäosuuksia muuttamalla ja näin ollen niiden vaikutus on kuntien rahoitusaseman näkökulmasta neutraali.

Kiinteistöveroennuste ei muuttunut toukokuun arvioista.

Enonkosken kunnassa vuodelle 2027 kunnallisveroa on ennakoitu kertyvän 1 941 000 euroa, yhteisöveroa 564 000 euroa ja kiinteistöveroa 619 000 euroa. Yhteensä verotuloja on ennakoitu tulevan 3 123 000 euroa.

Kuntaliitto on julkaissut 11.8.2026 päivitetyn valtionosuuslaskelman. Kesän 2026 laskelman luvut perustuvat VM:n 25.6.2026 julkaisemiin yksityiskohtaisempiin tietoihin. Huomioitavaa, että valtionosuuslaskelma on ennakkollinen, ja kunnat voivat hyödyntää sitä talousarviovalmistelussa.

Kesäkuun 2026 päivityksen jälkeen vuonna 2027 Enonkosken kunnan peruspalvelujen valtionosuus ennakkotietojen mukaan on yhteensä 2 123 076 euroa, josta peruspalvelujen osuus ilman tasausta on yhteensä 1 663 175 euroa ja verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus on 459 901 euroa. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet (v. 2026) ovat -381 686 euroa ja veromenetysten kompensaatiot ovat yhteensä 266 853 euroa. Vuoden 2027 valtionosuudet ovat siis yhteensä 2 008 243 euroa ilman kotikuntakorvauksia.

Kunta-alan virka- ja työehtosopimusten sopimuskausi on 1.5.2025–29.2.2028. Sopimuskauden pituus on 34 kuukautta, eikä sopimusta voi irtisanoa. Perusratkaisun palkankorotukset ovat sopimuskauden aikana yhteensä 7,37 prosenttia. Korotukset jakautuvat siten että, palkat nousevat 2,50 prosenttia vuonna 2025, 2,47 prosenttia vuonna 2026 ja 2,40 prosenttia vuonna 2027.

Lisäksi kunta- ja hyvinvointialan palkkarakenteita ja palkkausjärjestelmiä koskeva kehittämisohjelma 2026–2028 tuo kunta- ja hyvinvointialalle kolmen vuoden aikana yhteensä 1,8 prosentin korotukset. Kehittämisohjelman erät ovat: 0,4 prosenttia vuonna 2026, 0,4 prosenttia vuonna 2027 ja 1,0 prosenttia vuonna 2028.

Vuoden 2027 yleiskorotus ja paikallinen erä voivat muuttua ns. perälautaratkaisun myötä. Mikäli Teknologiateollisuuden työehtosopimus irtisanotaan, kunta-alan sopimuksissa seurataan vuoden 20274 osalta tilalle tulevia sopimuskorotuksia.

Kehittämisohjelmassa sovitut erät ovat paikallisia järjestelyeriä. Valtakunnalliset sopijaosapuolet voivat kuitenkin sopia, että vuosien 2026–2027 erät käytetään osin tai kokonaan keskitettynä eränä.

Sopimuskausi päättyy 29.2.2028, joten vuodelle 2028 voi tulla jo tiedossa olevien sopimuskorotusten lisäksi muita sopimuskorotuksia. Niiden suuruus ja ajankohta selviävät alkuvuonna 2028 käytävissä neuvotteluissa.

Huomioitavaksi, että kunta-alalla merkittävä muutos tapahtui vuonna 2025, jolloin KVTES:n ja OVTES:n G-osion osalta siirryttiin tasopalkkausjärjestelmään, joka myös lisää palkkakustannuksia. Nykyisen sopimuskauden aikana neuvotellaan uusi teknisen alan virka- ja työehtosopimus. TS- ja TTES-sopimusten piirissä oleva henkilöstö sekä joitain henkilöstöryhmiä KVTES-sopimuksesta siirrettään uuden teknisen alan virka- ja työehtosopimuksen soveltamisen piiriin. Tavoitteena on, että TS- ja TTES-sopimukset lakkaavat 2025-2028 sopimuskauden päättyessä. Uuteen sopimukseen on tarkoitus neuvotella lisäksi tasopalkkausjärjestelmä, jonka on määrä valmistua vuoden 2026 aikana.

Tulosalueiden tulee varautua talousarvioehdotuksessa 2027 kulloinkin voimassa oleviin virka- ja työehtosopimuksien mukanaan tuomiin kustannuksiin sekä muihin mahdollisiin palkankorotuksiin, kuten työkokemuslaskemiseen olemassa olevan tiedon ja ennusteiden mukaan. Talousarvion henkilöstökuluihin tehdään talousarvioon varaus reilun + 4,0 % korotukseen.

5. Perustelut talousarvio 2027 raamille ja yhteenveto

Enonkosken kunnan talousarvion suunnittelu perustuu tällä hetkellä arvioitavissa oleviin tietoihin ja oletuksiin yleisestä talouskehityksestä sekä kuntien ja valtion kustannusjaosta. Enonkosken kunnalla on edelleen keskeisenä tavoitteena peruspalveluiden tuottaminen kuntalaisille laadukkaasti ja taloudellisesti. Talousarvioraamilla pyritään turvaamaan talouden tasapaino ja kunnan strategisten tavoitteiden toteutuminen. Mikäli yleisessä talouskehityksessä tai hallitusohjelman toteutuksessa tulee esille merkittäviä linjauksia tai päätöksiä, talousarvion raamia on tarkistettava uudelleen syksyn 2027 aikana.

Talousarviota v. 2027 ja taloussuunnitelmaa vuosille 2028–2029 tehdessä tulee kunnan kaikissa toiminnossa huolehtia kestävästä taloudesta. Koska sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen siirryttyä vuonna 2023 hyvinvointialueen tuottamaksi, tulee varmistaa, että kunnan omassa toiminnassa painopiste on edelleen varhaisessa välittämisessä ja ennaltaehkäisevässä työssä. Tavoitteena on kuntalaisten hyvinvoinnin lisääntyminen ja palvelujen kustannuskasvun hillitseminen.

Kunnassa tulee yhä enemmän panostaa yrittäjyyttä tukevaan toimintaan mm. kunnan ja yritysten välistä yhteistyötä edelleen kehittämällä ja etsimällä uusia toimintamalleja. Merkittävä muutos vuoden 2025 alusta oli työelämäpalveluissa - kunta on mukana Rantasalmen ja Sulkavan kuntien kanssa Savonlinnan seudun työllisyysalueessa, siten että Savonlinnan kaupunki tuottaa palvelut isäntäkuntamallilla. Huomioitavaa on, että kunta vastaa työttömyysetuuksien rahoituksesta työmarkkinatuen lisäksi myös peruspäivärahaa sekä perusosan suuruista osuutta ansiopäivärahasta. Kunnan rahoitusvastuu määräytyy työnhakijan työttömyysetuuspäivien kertymän perusteella. Kannustavan rahoitusmallin mukaisesti jatkossa pelkkä työttömän aktivointi eli palveluihin ohjaaminen ei vaikuta kunnan rahoitusvastuuseen työttömyysturvasta. Kunnan vastuu työttömyysturvan rahoituksesta alkaa nykyistä aiemmin ja kasvaa portaittain.

Kunnan ulkoiseen viestintään eri kanavia hyödyntäen on panostettu viimeisten vuosien aikana. Kunnan tulee olla jatkossakin aktiivinen viestijä sekä kuntalaisille, että kunnan ulkopuolelle.

Investoinneissa tulee huomioida kunnan välttämättömät investointitarpeet tulevalle vuodelle sekä taloussuunnitelmavuosille 2028–2029 (investoinnit vuoteen 2032 asti).

Talousarvion valmistelussa käytetään veroprosentteja: tuloveroprosentti 8,40 % sekä vuoden 2026 tasolla olevat yleinen kiinteistöveroprosentti 1,0 % ja vakituisen asunnon kiinteistöveroprosentti on 0,70 %.

Talousarvio vuodelle 2027 laaditaan keskitetysti ja lähtökohtaisesti vuoden 2026 tasolle huomioiden yleinen kustannusten nousu mm. energiassa, aineissa, tarvikkeissa ja tavaroissa, palvelujen ostoissa sekä palkkakustannusten nousu. Investointeja toteutetaan tarpeen mukaan investiohjelman mukaisesti.

Sote-uudistuksessa kuntien sosiaali- ja terveyspalvelut sekä pelastustoimen palvelut siirtyivät kunnilta ja sairaanhoitopiireiltä hyvinvointialueille ja rahoitusvastuu siirtyi samalla kunnilta valtioille. Soteverouudistuksen yhteydessä kuntien yhteisö- ja ansiotuloveroja siirretään valtiolle hyvinvointialueiden tehtävien rahoittamiseksi. Terveystalouden palveluista talousarvioon jäi edelleen ympäristöterveydenhuollon osuus, jonka palvelut on tuotettu Savonlinnan kaupungin toimesta isäntäkuntamallilla v. 2023 alusta lähtien.

Merkittävä muutos lähivuosien talouden kannalta on valtionosuusuudistus. Valtiovarainministeriö asetti 31.8.2023 kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen valmistelua varten valmisteluryhmän toimikaudelle 31.8.2023-31.12.2025. Uudistuksen lähtökohdaksi otettiin tavoite varmistaa eri kokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa.

Työryhmän tehtävänä oli arvioida kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeita suhteessa kuntien tehtäviin ja toimintaympäristön muutoksiin, arvioida eri ratkaisuvaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia taustaselvityksiin perustuen sekä laatia hallituksen esitysluonnos järjestelmän muutostarpeista.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistusta ei kuitenkaan viedä eteenpäin kuluvalle hallituskaudella. Hallituspuolueet eivät löytäneet kokonaisuudistuksesta sopua uudistuksen eduskuntakäsittelyn vaatiman aikarajan puitteissa.

Saaristolakia ollaan parhaillaan päivittämässä. Laki saariston kehityksen edistämisestä (1981/494) on annettu vuonna 1981. Lakia ei ole systemaattisesti päivitetty sen jälkeen. Saaristolaki on saaristojen kehittämisen institutionaalinen peruskivi. Kansainvälisesti tarkasteltuna Suomen saaristolaki on ainutlaatuinen. Laki on saaristolaisille erittäin tärkeä, sillä lain myötä valtio tunnistaa ja tunnustaa saariston erityisaseman. Lain tavoitteena on kiinnittää erityistä huomiota saariston erityisolosuhteisiin.

Saaristolakiin kohdistuu päivittämistarpeita niin lain rakenteeseen kuin sen sisältöön liittyen. Muu lainsäädäntö on muuttunut neljänkymmenen vuoden aikana. Rakenteelliset muutospaineet liittyvät mm. vuonna 2000 voimaan tulleeseen perustuslakiin. Myös saaristo toimintaympäristönä on muuttunut. Toimintaympäristön yksi suurimmista muutoksista on kausiasukkaiden määrän kasvu ja monipaikkaisen asumisen nouseva trendi.

Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella saaristolain päivittämistä. Työryhmän toimikausi on 25.1.2024 – 31.12.2026. Saaristoista kuntaa koskeva säännös kytkeytyy valtiovarainministeriön valtiosuusjärjestelmän uudistukseen. VOS-uudistus on siirtynyt kevään 2027 eduskuntavaalien jälkeiselle kaudelle, joten saaristoista kuntaa koskevan säännöksen valmistelu odottaa tällä hetkellä VOS-uudistuksen etenemistä.

Verotulot esitetään talousarvioon Kuntaliiton ennusteiden mukaisina eli tuloveroa 1 941 000 euroa, kiinteistöveroa 619 000 euroa ja yhteisöveroa 564 000 euroa, yhteensä 3 123 000 euroa, joka on noin 157 000 euroa enemmän kuin vuoden 2026 talousarvioon on varattu.

Henkilöstökulut kts. kohta 6

Liite: Tuloslaskelma 2027 ja taloussuunnitelma 2028–2029

6. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukset

6.1 Toiminnan tavoitteet

Yksi keskeisimpiä kuntalakiuudistuksen tuomia talousarvion sisältömuutoksia on, että ”Talousarvion on toteutettava kuntastrategiaa eli talousarviotavoitteet on johdettava kuntastrategiasta.” Asetettavat tavoitteet kohdistuvat olennaisesti toimintoihin ja ohjaavat kehittämään toimintatapoja ja siten parantamaan toimintojen tuloksellisuutta.

Talousarviossa asetettavien tavoitteiden tulee olla selkeitä, jotta niitä voidaan mitata mahdollisimman konkreettisilla mittareilla ja menetelmillä. Toisaalta tavoitteiden tehtävänä on osoittaa, mitä vaikutuksia varojen käytöllä on tarkoitus saada aikaan. Määräraha on valtuuston tulosalueelle antama, euromäärältään ja käyttötarkoitukseltaan rajattu valtuutus varojen käyttämiseen määrättyjen tavoitteiden toteutumiseksi. Tuloarvio on vastaavasti valtuuston tulosalueelle asettama tulotavoite, joka on sidottu kunnan palvelutavoitteisiin ja niiden toteuttamiseen tarvittaviin menoihin.

Tarkastuslautakunta on arviointikertomuksissaan v. 2018–2025 antanut vahvan suosituksen, että talousarvion tavoitteet tulee edelleen asettaa nykyistä mitattavampaan

muotoon. **Tähän tulee siis edelleen jokaisen hallintokunnan kiinnittää huomiota tavoiteasettelussa.**

Talousarvioehdotuksissa tulosalueet määrittelevät kuntastrategiaan pohjautuvat talouden ja toiminnan tavoitteet sekä esittävät ehdotukset sitovista toiminnan tavoitteista. Valtuustoon nähden sitovia toiminnallisia tavoitteita voi olla 2–5 tulosyksikköä kohden. Toiminnallisista tavoitteista laaditaan erilliset taulukot. Taulukoita käytetään tilinpäätöksiä laadittaessa ja arvioitaessa tavoitteiden toteutumista. Sitovia toiminnan ja talouden tavoitteita laatiessa tulee huomioida, että tavoitteet ovat toimialatasoisesti merkitseviä ja antavat riittävän kuvan toimialan toiminnasta sekä ohjaavat toimintaa kuntastrategian mukaisesti. Tavoitteen/tavoitteiden tulee olla niin täsmällisiä, että sen saavuttaminen voidaan todeta. Tavoitteen tulee olla yksinkertainen ja ymmärrettävä ja sen tulee kattaa toiminta riittävällä tavalla, eikä kohdistua vain osaan toimialasta. Tavoitteiden tulee olla toteutettavissa talousarvion määrärahoilla ja tavoitteiden toteutumisen mittaamisen tulee olla selkeää. Tavoitteiden toteutuminen tulee dokumentoida ja tietolähde määritellä (kts. sivu 2).

Talousarvio laaditaan käyttämällä Simplef Oy:n talousarvion laadintatyökalua.

6.2 Käyttötalouden talousarvion perusteluteksti

Tulosalueet valmistelevat ehdotuksen talousarviokirjaan tulevista perusteluista talousarviokohdittain. Ehdotukset sisältävät tekstiosan, toiminnan tavoiteosan sekä taloustavoiteosan. Perustelutekstissä esitetään vain tulosalueen kannalta tärkeimmät asiat, jotka on vietävä hallituksen tai lautakunnan käsiteltäväksi talousarvioehdotuksen käsittelyn yhteydessä.

Toimielimien on vuoden 2027 talousarvioehdotuksessa kiinnitettävä erityistä huomiota toiminnan taloudellisuuteen ja tuottavuuteen, koska verotulojen ja valtionosuuksien määrä talousarviovuodelle on vielä epävarma. Verotuloihin vaikuttaa edelleen maailman ja Suomen talouden epävarmuus ja yleinen työllisyystilanne. Jos toiminnassa tapahtuu olennaisia muutoksia, jotka vaikuttavat määrärahatarpeeseen, lasketaan muutoksen talousvaikutus ja tältä pohjalta lasketaan tarvittava määräraha ja perustellaan se talousarvioon.

6.3 Menot

Tulosalueiden tulee talousarvioiden määrärahaesityksiä tehdessään huomioida, että talousarvioehdotusten lähtökohtana on kuntastrategia ja vuoden 2026 talousarvion yhteydessä hyväksytty taloussuunnitelma vuosille 2027–2028. Määrärahaehdotuksien tulee perustua strategian taloustavoitteisiin sekä laskelmiin väestön vähenemisen ja ikääntymisen sekä toimintaympäristön muutoksien vaikutuksista asiakas- ja suoritemääriin.

Menot ja tulot verotuloja lukuun ottamatta budjetoidaan suoriteperusteisesti. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukset (myös nettobudjetoitujen yksiköiden) perustellaan tulo-/menolajeittain. Palkat ja muut henkilöstömenot käsitellään kohdassa 5. Henkilöstö. Hankintoihin tarvittavat määrärahat otetaan talousarvioon ja -suunnitelmaan ilman arvonlisäveroa.

6.4 Sisäiset tilavuokrat

Sisäisten vuokrien tarkistukset päätetään talousarviovaiheessa tiedossa olevaan kustannustason muutokseen perustuen. Sisäiset tilavuokrat on esitettävä erikseen tulosalueiden talousarvioehdotuksissa.

6.5 Muut sisäiset palvelut

Sisäisten palvelujen hintojen tarkistukset päätetään talousarviovaiheessa tiedossa olevaan kustannustason muutokseen perustuen.

6.6 Hanke- tai sponsorirahan käyttö

Tulosalueet voivat hakea omalle työlleen ulkopuolisten hankkeiden tai sponsoreiden tukea. Yhteistyökumppaneita voivat olla esim. yritykset ja yhteisöt. Hanke- ja sponsoriyhteistyö on sisällöltään monimuotoista ja laaja-alaista. Se on sopimuksellista, molemminpuolista ja vastikkeellista. Hanke- ja sponsorointiyhteistyön kumppaneiksi hankittavien ja hyväksyttävien organisaatioiden tulee täyttää kulloinkin yleisesti hyväksytyt eettiset säännöt. Näiltä osin kumppanien hyväksymisestä vastaa aina toimialajohtaja tai toimitilin.

6.7 Tulot

Tulosalueiden tulee selvittää mahdollisuudet maksu- ja vuokratulojen lisäämiseen ja tehdä tarvittavat esitykset osana talousarvioesitystään.

6.8 Poistot

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt 13.11.2012 (§ 43) kunnan poistosuunnitelman. Talousarvioon ja taloussuunnitelmaan poistot määritellään em. poistosuunnitelman mukaisesti. Perusteluissa esitetään erikseen irtaimen ja kiinteän pysyvien vastaavien hyödykkeiden poistot. Poistot esitetään talousarviokirjassa määrärahan ulkopuolisena eränä.

7. Henkilöstö

7.1 Henkilöstösuunnittelu

Tulosalueiden on sopeutettava henkilöstömenonsa ja -resurssinsa vuoden 2026 talousarvioraamiin, pois lukien sopimusten mukaiset palkankorotukset ja inflaation aiheuttamat korotukset. Talousarvioehdotuksissa tulee huomioida mahdolliset eläköitymiset ja henkilöstön siirrot sekä mahdolliset uudet perustettavat toimet/virat. Tulosalueiden tulee arvioida henkilöstömäärän ja palkkakustannusten kehitystä sekä suunnitella toimenpiteet, joilla raamin mukainen tilanne voidaan saavuttaa.

Kunnan hallintosäännön (Kunnanvaltuusto 27.5.2025 § 18) kunnanvaltuusto päättää toimialajohtajien virkojen perustamista ja lakkauttamisesta sekä virkanimikkeen muuttamisesta. Kunnanhallitus päättää muiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta ja virkanimikkeen muuttamisesta. Kunnanhallitus päättää virkasuhteen muuttamisesta työsuhteeksi. Virka perustetaan vain sellaisia tehtäviä varten, joissa käytetään julkista valtaa – muuten tehtävä on työsuhteinen. Vuonna 2027 mahdollisesti perustettaviksi esitettäville viroille ja tehtäville varataan määräraha talousarvioehdotuksessa. Esitykset 1.1.2027 lakkautettavista viroista ja tehtävistä valmistellaan talousarvioehdotuksen yhteydessä.

7.2 Palkat ja palkkojen laskenta

Henkilöstön palkkatiedot ajetaan taloussuunnittelujärjestelmään. Palkkamäärärahaan tulee mukaan palveluksessa olevan henkilöstön palkat. Tarvittaessa tyhjen vakanssien tai esim. kesätyöntekijöiden palkkamenot lisätään erikseen palkkasummaan. Lomarahat vuodelle 2027 lasketaan automaattisesti palkkoihin.

Palkkojen budjetoinnissa on otettava huomioon, että palkat on kohdistettava sille vuodelle, jonka aikana ne syntyvät (suoriteperiaate). Lisäksi on otettava huomioon, ettei uusilla vakansseilla, henkilöstöjärjestelyillä eikä palkantarkistuksilla voida perustella annetun raamin ylittämistä.

Henkilöstökorvauksia käsitellään palkkojen oikaisuerinä. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen perusteluissa nämä erät esitetään negatiivisena eränä menolajin. Tulosalueet eivät varaa määrärahoja lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jaksotuksen muutosta varten, vaan tämä budjetoidaan keskitetysti.

Kunta-alan uudet virka- ja työehtosopimuksista 2025–2028 ovat voimassa 1.5.2025–29.2.2028.

7.3 Osaamisen kehittäminen

Henkilöstön osaamisen kehittämistarpeiden tunnistaminen on keskeinen osa toiminnan ja talouden suunnittelua. Tulosalueilla tulee tunnistaa perustehtävissä tarvittava osaaminen, joka on toiminnan kehittämisen ja tuottavuuden parantamisen edellytys. Kunnanhallitus on kokouksessaan 16.12.2025 (§ 271) hyväksynyt Enonkosken kunnan henkilöstö-, koulutusyhdentvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelman.

7.4 Työhyvinvointitoiminta

Kukin tulosalue vastaa henkilöstönsä työhyvinvointia, työturvallisuutta ja työterveyttä turvaavan toiminnan rahoituksesta. Työoloja, työympäristöä ja työkykyä ylläpitävän toiminnan (esim. työturvallisuuslain mukaiseen työn vaarojen selvittämiseen ja arviointiin perustuvat korjaustoimenpiteet) määrärahatarpeet on katettava kokonaisraamin puitteissa.

Yleishallinnon käyttöön varatuilla määrärahoilla rahoitetaan kuntatasoisia koko henkilöstöä tai useampaa tulosaluetta koskevia hankkeita sekä työhyvinvointiin, työturvallisuuteen ja työkyvyn tukemiseen liittyvää kehittämistoimintaa. Tulosalueet varaavat vuosittain oman toimialansa työhyvinvointisuunnitelman/työhyvinvointihankkeiden toteuttamiseen tarvittavat määrärahat budjettiinsa.

Valmistelussa tulee hyödyntää saatavilla olevaa henkilöstön työhyvinvointiin liittyvää tietoa. Lisäksi yleishallinnon käyttöön budjetoidaan resursseja henkilöstön työkykyä ylläpitävän toiminnan toteuttamiseen ja kehittämiseen. Toiminnan tarkoituksena on sairauspoissaolojen ja varhaiseläkemaksujen vähentäminen sekä eläkkeellesiirtymisiän nostaminen.

8. Tilat

Toimistotilojen käytön tehostamiseen on pyrittävä parantamalla tilatehokkuutta ja tilojen käyttöasteita mm. vuokraamalla tiloja ulkopuolisille toimijoille sekä selvittämällä mahdollisuuksien mukaan myös monimuotoisia työskentelytapoja (mm. etätyö ja mobiiliratkaisut). Palvelutilojen käytön tehostamiseen on pyrittävä lisäämällä tilojen monikäyttöisyyttä, etsimällä yhteiskäyttömahdollisuuksia eri toimialojen kanssa ja tiivistämällä tilojen käyttöä.

Ensisijaisesti tiivistetään nykyistä tilankäyttöä, sopeutetaan uusia tilatarpeita sijoittamalla toimintoja olemassa oleviin tiloihin ja luopumalla turhista tiloista tai tarjoamalla vapaita tiloja myyntiin tai etätyöhön. Vapautuvien tilojen luovutuksen yksityiskohdista tulee neuvotella teknisen toimialan kanssa.

9. Investointiosa

Tulosalueiden tulee valmistella osana talousarvioehdotusta viisivuotinen suunnitelma vuosien 2027–2032 investoinneista. Investoinniksi lasketaan yli 8 000 euron uudisrakennus ja peruskorjausinvestoinnit sekä kalustohankinnat tai muu pitkävaikutteinen meno.

9.1 Investointiehdotukset

Tulosalueet tekevät talousarvioehdotuksen investointiohjelmaan. Jokaisen investointihankkeen yhteydessä on esitettävä selvitys, onko hanke toteutettavissa sitovan

investointi- ja toimintamenoraamin puitteissa. Lisäksi on esitettävä selvitys siitä, miten hanke edistää kuntastrategian toteutumista.

Hankkeiden tärkeysjärjestyksessä etusijalla ovat kohteet, joiden toteuttamiseen kunta on sitoutunut sopimuksin. Lisäksi hankkeiden tärkeysjärjestyksessä otetaan kuntastrategian vaikuttavuus ja oikea-aikaisuus. Kunnan kilpailukyky ja asuntopoliittiset tavoitteet tulee varmistaa.

9.2 Tilahankkeet, liikuntapaikat ja ulkoilualueet

Tilojen, liikuntapaikkojen ja ulkoilualueiden peruskorjaukseen, muutostöihin tai uudisrakentamisen hankkeista on esitettävä kustannusarvio, arvioitu rakentamisen aloitus- ja valmistumisaika (kk/vv), määrärahojen käyttö ennen vuotta 2027, käytettävissä olevat määrärahat vuonna 2027 sekä seuraavien vuosien arvioitu rahantarve. Arvion tulee perustua hankkeen viimeisimpään kustannusennusteeseen tai realistiseen hankkeen laajuuden perusteella laskettuun arvioon. Määrärahaehdotukset tehdään ilman arvonlisäveroa.

Hankkeet asetetaan tärkeysjärjestykseen. Ensisijaisia ovat tällöin turvallisuuden ja terveellisuuden kannalta välttämättömät ja ylläpitokustannuksia pienentävät, energiatehokkuutta parantavat peruskorjaushankkeet, joiden pitkäaikainen tarve palveluverkossa on varmistettu. Uudishankkeista etusijalla ovat palvelujen kokonaiskustannuksia vähentävät korvaavat hankkeet, joissa tavoitteiden mukainen tilankäyttö tehostuu.

9.3 Infrarakentaminen

Infrastruktuurin rakentaminen eritellään hankkeittain. Hankkeista on esitettävä kustannusarvio, arvioitu rakentamisen aloitus- ja valmistumisaika (kk/vv), määrärahojen käyttö ennen vuotta 2027, käytettävissä olevat määrärahat vuonna 2027 sekä seuraavien vuosien arvioitu rahantarve. Arvion tulee perustua hankkeen viimeisimpään kustannusennusteeseen tai realistiseen hankkeen laajuuden perusteella laskettuun arvioon. Määrärahaehdotukset tehdään ilman arvonlisäveroa.

Katuverkon ja muiden yleisten alueiden rakentamisen taloudellisuutta arvioidaan osana kaavoituksen yhteydessä tehtävää aluekohtaista teknistaloudellista arviointia. Periaatteellisesti ja taloudellisesti merkittävistä hankkeista laaditaan ennen katu-, puisto- ja rakennussuunnittelua yleissuunnitelma, johon sisältyvän hankearvioinnin tarkoituksena on tuottaa tietoa hankkeiden vaikuttavuudesta, toteuttamiskelpoisuudesta ja kannattavuudesta niiden ohjelmoinnin ja päätöksenteon pohjaksi sekä maankäytön suunnittelua varten.

9.4 Irtain omaisuus

Irtaimen omaisuuden investointiehdotus tehdään eriteltynä.

9.5 Kunnan liikelaitosten investoinnit

Kunnan liikelaitokset tekevät myös investointisuunnitelman talousarviovuodelle 2027 ja vuosille 2028–2032 edellisen kohdan mukaisesti. Liikelaitoksen rahoituslaskelmassa esitetään, miten mahdolliset investoinnit on tarkoitus rahoittaa.

9.6 Pysyvien vastaavien hyödykkeet

Pysyvien vastaavien hyödykkeitä ovat esineet, erikseen luovutettavissa olevat oikeudet ja muut hyödykkeet, jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa tai ovat palvelutoiminnan käytössä useampana kuin yhtenä tilikautena. Pysyvien vastaavien hyödyke hankitaan investointiosan määrärahoilla.

Rakennusten korjausten osalta on harkittava erikseen, onko korjaus vuosikorjauksen vai perusparannuksen luonteista. Vuosikorjaukset rahoitetaan käyttötalousosan määrärahoilla, eivätkä ne ole poistonalaista käyttöomaisuutta. Peruskorjausmenot aktivoidaan sen hallintokunnan taseeseen, jonka taseessa peruskorjattava hyödyke on. Vuosikorjaus ja perusparannus eroavat toisistaan siten, että perusparannus lisää olennaisesti kohteen taloudellista käyttöikää, lisää tai parantaa kohteen ominaisuuksia, esimerkiksi ilmanvaihtoa ja/tai nostaa kohteen suhteellista laatutasoa olennaisesti alkuperäistä paremmaksi, esimerkiksi huoneiston tai rakennuksen laajennus-, muutos-, uudistus- ja muut vastaavat toimenpiteet. Vuosikorjaus taas pitää kohteen alkuperäisessä kunnossa.

10. Erillisasiat

10.1 Enonkosken kunnan markkinointi- ja viestintä

Kunnan uudet kotisivut julkaistu syksyllä 2020 ja kunnan matkailuun ja markkinointiin panostetaan mm. sähköisten välineiden avulla. Kunnan tulee olla jatkossakin aktiivinen viestijä sekä kuntalaisille, että kunnan ulkopuolelle. Painopisteenä markkinoinnissa vuonna 2027 on kunnan matkailusivuston kehittäminen vastaamaan matkailijoiden ja matkailutoimijoiden tarpeita.

10.2 Kehittämishankkeet

Palvelujen vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantaminen ja näitä edistävä mm. sähköisten palvelujen parantaminen edellyttää jatkuvaa toiminnan kehittämistä. Innovaatiotoiminta ja kehittämishankkeet tulee kohdistaa huomioiden kuntastrategian painopistealueet. Kehittämishankkeilla tulee tähdätä toimintatapojen uudistamiseen ja toimivuuden parantamiseen sekä palvelujen uudistumiseen. Kokonaisuutena kehittämishankkeiden

tulee tavoitella kunnan elinvoimaisuuden turvaamista taloudellisesti vastuullisella tavalla. Kehittämishankkeiden toteutukseen tulee ottaa mukaan yritykset, koulutusorganisaatiot ja kuntalaiset. Kehittämisessä tulee huomioida asiakas/käyttäjäkokemus.

Tulosalueiden omista EU-hankkeista aiheutuvat kaikki menot sisällytetään pääsääntöisesti ao. tulosalueen talousarvioon, myös se osuus, joka on tarkoitettu katettavaksi EU:lta, valtiolta tai muulta rahoittajalta saatavilla avustuksilla (bruttoperiaate). Talousarvioon sisällytetään vain ne hankkeet, joihin on jo saatu myönteinen päätös tai jotka ovat saadun ennakkotiedon mukaan odotettavissa.

Mikäli hankkeen kustannukset on sovittu maksettavaksi erillisestä keskitetystä hankemäärärahasta, ei hankkeen menoja ja tukiosuuksia tule budjetoida omaan talousarvioon.

10.3 Riskienhallinta

Tulosalueiden tulee ottaa huomioon kunnan merkittävimpien riskien arvioinnin tulokset ja ehdotetut riskienhallintakeinot vuoden 2027 talousarvion ja toiminnan suunnittelussa ja toimeenpanossa. Tulosalueiden tulee tunnistaa ja arvioida mahdolliset uudet, tavoitteisiin, palvelutuotantoon, muuhun toimintaan ja toimintaympäristön muutoksiin liittyvät merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät. Merkittävälle riskeille tulee esittää tärkeimmät riskienhallintakeinot.

10.4 Tietohallinnon kustannukset ja hankkeet

Tulosalueiden tulee varata tietohallintoon kohdentuvat ylläpidon ja kehittämisen määrärahat omaan talousarvioesitykseensä kokonaisraamin puitteissa.

11. Talousarvion laatimisen aikataulu

8.9.2026 kunnanhallitus hyväksyy talousarvion laadintaohjeet sekä vuoden 2027 talousarvioraamin ja aikataulun
 29.10.2026 lautakuntien talousarviot
 30.10.2026 kunnanjohtajan talousarvioesitys
 3.11.2026 kunnanhallituksen esitys veroprosenteista
 10.11.2026 kunnanvaltuuston päätös veroprosentista
 17.11.2026 kunnanhallituksen/kunnanvaltuuston talousarvioseminaari
 24.11.2026 talousarvio hallituksen käsittely
 15.12.2026 talousarvio valtuuston käsittely

LIITE Tuloslaskelma 2027 ja taloussuunnitelma 2028–2029

